

Проміжний звіт про виконання дослідження кафедри спеціальної та інклюзивної освіти «Корекційно-компенсаторна складова інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в соціальне середовище»

Напрямок дослідження: «Технологія формування складоритмічної структури мовлення у дітей дошкільного віку з ООП»

Презентуємо результати дослідження за третім напрямом, який пов'язаний із формуванням складоритмічної структури мовлення у дітей дошкільного віку з ООП

Аналіз сучасного стану проблеми значного збільшення кількості дітей з порушеннями розвитку констатують дефіцит комунікації між дітьми й дорослими та збільшення звернень до логопеда таких родин. Нерозуміння причин окреслених порушень і відповідно неправильний корекційний супровід спричинюють подальшу неуспішність дітей в соціумі.

Так, традиційний підхід аналізу мовленнєвих порушень виокремлює такі основні причини як: ураження центральної нервової системи дитини, захворювання матері під час вагітності, несприятливі умови виховання та багато інших.

Однак, сучасні наукові дослідження констатують, що на сьогоднішній день до окреслених факторів порушень мовлення можна віднести активне поширення й невинувато раннє знайомство дітей із гаджетами, що спричинює обмеження «живого» спілкування в сім'ї.

Ще на початковому етапі дослідження ми вирішили перевірити і довести останню тезу стосовно дефіциту живого спілкування у родині, а саме наскільки часто сучасні батьки співають колискові, використовують забавлянки, адже в їхній основі лежить ритм і рух у просторі. Ми провели міні-дослідження і опитали 73 родини, які виховують дітей дошкільного віку, чи співали вони колискові пісні своїм дітям.

Результати констатують, що тільки 16% батьків, які виховують дітей з порушеннями мовлення співають колискові, тоді як 77% родин, які виховують дітей із норм типовим розвитком співали своїм дітям колискові впродовж першого року життя. Відтак, відмова батьків від співу колискових пісень, в основі яких лежить поєднання руху і ритму у просторі, корелює із наявністю порушень мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку. Тому ігнорування сучасними батьками використання колискових негативно впливає на ритмо-мелодійний компонент, що лежать в основі розвитку мовлення.

З огляду на вищезазначене було виділено такі завдання нашого дослідження:

- створити нові теоретичні підходи до формування складоритмічної структури мовлення у дітей з особливими освітніми потребами, визначити їхній стан сформованості у дітей дошкільного віку різних нозологій, розробити та впровадити в освітній процес закладів дошкільної освіти технологію формування складоритмічної структури мовлення.

Теоретичні розвідки з окресленої проблематики у галузі нейрофізіології, нейролінгвістики, нейропсихології зазначають, що своєчасне оволодіння мовленням пов'язане з формуванням рухових, ритмічних та просторових реакцій. Адже мовлення – це руховий акт, який реалізується в просторі та характеризується ритмічними рухами органів артикуляції для реалізації висловлювання. Вищезазначене є передумовою для оволодіння ССМ.

Дослідниками нашої кафедри було введено у науковий обіг базове поняття складоритм, з яким Ви можете ознайомитись на слайді.

Потреба у новому понятті виникла у результаті створення нових теоретичних підходів до формування складоритмічної структури мовлення, а саме визначення трьох параметрів складоритму: рух-ритм-простір. Сформованість яких дозволяє активно розвиватись мовленню дитини з особливими освітніми потребами.

Відповідно до другого завдання наукового дослідження нами було розроблено авторську методику діагностики ССМ, яка включала 4 блоки, кожен з яких мав свою мету, завдання та критерії оцінювання. Перейдемо до результатів емпіричного дослідження.

Воно проводилось послідовно у кожній вибірці дітей, які представлені на слайді. Базами дослідження виступили бази практики студентів, а саме дев'ять закладів дошкільної освіти м.Києва. У ході діагностики було визначено рівень сформованості кожного блоку нашої методики.

Зазначимо найбільш значущі результати за блоком «Ритморух». Так у дітей з порушеннями слуху, зору найнижчий результат. Це підтверджує той факт, що при порушенні сенсорних систем дітям складніше наслідувати та відтворювати динамічні та ритмічні рухові акти, які є основою складоритмічної структури мовлення.

З огляду на результати дослідження блоку «Ритмопростір» всі діти з порушеннями психофізичного розвитку мають певні труднощі в оптико-просторовій орієнтації, однак найбільші складнощі викликає цей діагностичний блок у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, що зумовлено обмеженою мобільністю у просторі.

За результатами дослідження третього блоку «Ритмовимова» визначено, що здатність до особливостей відтворення складів та слів різної структурної складності для дітей всіх нозологій викликає певні утруднення, особливо стосовно дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, що може бути зумовлено специфікою їхньої кінетичної та кінестетичної чутливості.

Найбільш цікавими є результати за блоком «Складоритм». Всі категорії дітей демонструють достатньо високі результати у порівнянні з іншими блоками. Це свідчить про наявність так званого «кабінетного» мовлення дітей логопедичних груп. А саме, логопед тренує дітей будувати речення та прості оповідання за схемою. Однак, за межами логопедичного кабінету діти не вміють самостійно продукувати власні висловлювання. Особливо це стає помітним під час навчання у новій українській школі, коли діти оволодівають писемним мовленням, яке забезпечується ритмічним чергуванням синтагматичних конструкцій різної структурної складності.

Особливо важливими для нашого дослідження стали результати кореляційного аналізу за Пірсоном. Так, виявлено значущі прямі взаємозв'язки між всіма блоками складоритмічної структури мовлення, що доводить в першу чергу цілісність та системність діагностичної методики, а також можливість її застосування для дітей різних нозологій.

По-друге, визначено, що блоки ритморух, ритмопростір і ритмовимова нерозривно пов'язані між собою. При сформованості цих трьох блоків буде формуватись складоритм. Саме цей аспект підтвердив наше бачення, що базовими параметрами формування складоритму є «рух-ритм-простір»

Це спонукало створити Технологію СКЛАДОРИТМ, в основу якої покладено формування руху-ритму-простору як базових параметрів для подальшого розвитку мовлення.

Наша Технологія містить чотири модулі та три рівні функціонування. Застосування **модульного принципу організації корекційного впливу** забезпечує його мобільність, комплексність і сприяє всебічному розвитку особистості.

Алгоритм реалізації Технології Складоритм визначає **зміст** й відповідні **види діяльності педагогів і дітей** в кожному модулі. А саме кожна гра в модулі має своє **ускладнення** відповідно до рівнів функціонування дитини. Від самого простого

завдання до складного. На наступний рівень дозволяється переходити, тільки за умови успішного функціонування на попередньому.

Технологія Складоритм містить 6 інтегрованих методик, які вже розроблені і чотири з них пройшли апробацію та підтвердили свою ефективність в закладах дошкільної освіти міста Києва.

«Перкусійна гра» - методика логопедичної роботи інтегрована з медичної галузі як постукування та аналіз звукових явищ, що поєднано з музикою, а саме грою на ударних інструментах

Методика «Лазерна ритміка» - інтегрована з тифлопедагогіки та спрямована на формування складоритму за допомогою виконання ритмічних вправ лазерним ліхтариком у просторі з поступовим ускладненням мовленнєвого матеріалу.

«Кінестетична міогімнастика» - методика інтегрована із ортодонтії та спрямована на виховання правильної мовленнєвої постави, мовленнєвого видоуху та утримання артикуляційної позиції з допомогою поєднання міогімнастичних вправ та кінестетичного пр�ксису.

«Ритмічне коло» - методика інтегрована з нейропсихології і передбачає активізацію міжпівкульної взаємодії у дітей з особливими освітніми потребами, шляхом поєднання вправ з нейрогімнастики та логопедичних ігор у колі задля синхронізації мовлення усіх учасників комунікації.

Методика «Євритмія» - інтегрована з арт-технологій. Та заснована на поєднанні мовлення та музики, що збільшує рухливість тіла, покращує орієнтацію в просторі, регулює ритм та дихання і позитивно впливає на базові параметри формування складоритму.

«Lego-простір» - методика інтегрована з Лего-технологій, які активно використовуються в освітньому просторі. За допомогою конструктора ЛЕГО дитина не тільки грає, але й вчиться поєднувати спочатку рухи, потім виконувати ритмічні малюнки, а надалі поєднувати це з мовленням

На підставі отриманих проміжних даних апробованих методик «Перкусійна гра», «Лазерна ритміка», «Кінестетична міогімнастика», «Ритмічне коло» констатовано, що їхнє використання підвищує рівень сформованості рухових, ритмічних та просторових навичок у дітей з ООП, що позитивно вплинуло на розвиток мовлення, зокрема його складоритмічну структуру.

Використання результатів дослідження в освітньому процесі здійснювалось у

центрах компетентностей студентів «Логопедичний центр Логотренажер» та «Центр інклюзивної освіти» під час викладання дисциплін, які зазначені на слайді

Прикладом реалізації навчання, заснованого на дослідженнях є включення в програму практик студентів завдань, які допомагають їм опанувати Технологію формування ССМ.

Так, під час проходження практики студенти 3 та 4 курсу використовують Авторську методика діагностики ССМ, що розроблена на кафедрі, а також проводять логопедичні заняття з формування ССМ у дітей з ООП застосовуючи елементи технології Складоритм.

Реалізація цього дослідження нерозривно пов'язана із практико-орієнтовним навчанням студентів спеціальності Спеціальна освіта:

Зокрема, кожна методика в процесі розробки проходила апробацію на науковому гуртку «Студія досліджень складоритму», де студенти разом з викладачами відпрацьовували кожну гру в парах та коригували зміст кожного ігрового завдання. В подальшому партнерська робота викладача та студентів над апробацією методики відбувалась на базах дослідження під час проходження практики.

Кількісними результатами спільних досліджень стали:

- 7 курсових досліджень, 6 магістерських, 5 студентів брали участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт та 3 студенти у Всеукраїнській олімпіаді, де презентували результати апробованих методик.

Продуктами взаємодії викладачів та студентів в межах реалізації теми дослідження стали 6 спільних наукових публікацій.

Оприлюднення результатів наукового дослідження реалізується у підготовці 2 розділів монографії. Також за звітний період надруковано п'ять статей у фахових виданнях України. Подано статтю за результатами окресленого дослідження у журнал SPEECH COMMUNICATION, що індексується Web of Science.

Популяризація результатів дослідження відбувається під час участі у конференціях різного рівня. Зокрема, на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні підходи в освіті дітей з ООП» Викладачами кафедри було проведено майстер-клас для науковців і практиків з усіх регіонів України. Запропонована технологія зацікавила колег, які запросили провести майстер-класи у м.Кривий Ріг, м.Харків, м.Черкаси.

Також результати дослідження було презентовано для громади міста Києва, шляхом залучення логопедів ЗДО до апробації розроблених методик та фітбеку під час круглих столів, педрад, майстер-класів. Зацікавленість запропонованою технологією мало своє продовження у включені наших тренінгів до плану підвищення кваліфікації фахівців логопедів Шевченківського району м.Києва.

Наступним кроком реалізації дослідження буде впровадження ще двох методик «Лего-простір» та «Евритмія» в освітній процес ЗДО міста Києва.

Дякуємо за увагу!